

Valsts augu
aizsardzības dienests

GADA PĀRSKATS

2022

SATURS

PĀRSKATĀ IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI	3
ADMINISTRATĪVĀ UZBŪVE	4
PERSONĀLS UN APMĀCĪBU SISTĒMA	5
KOMUNIKĀCIJAS PASĀKUMI 2022. GADĀ	7
GALVENIE UZDEVUMI UN PRIORITĀTES 2022. GADĀ	8
FITOSANITĀRĀ DROŠĪBA	13
MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻI UN AUGSNES AUGLĪBAS VEICINĀŠANA	21
SĒKLU UN ŠĶIRŅU APRITES UZRAUDZĪBA	26
AUGU AIZSARDZĪBA	29

PĀRSKATĀ IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

AAI – augsnes agroķīmiskā izpēte

AAL – augu aizsardzības līdzeklis

APL – administratīvā pārkāpuma lieta

EEZ - Eiropas Ekonomiskā zona

EFSA – Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde

EK – Eiropas Komisija

ES – Eiropas Savienība

GMO – ģenētiski modificēti organismi

ISTA – Starptautiskā sēklu kontroles asociācija

ĪJT – īpaši jutīgās teritorijas

KUVIS - Kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēma

LAD – Lauku atbalsta dienests

LAD EPS – Lauku atbalsta dienesta Elektroniskās pieteikšanās sistēma

LIZ - Lauksaimniecībā izmantojamās zemes

ML – mēslošanas līdzeklis

NA - normatīvais akts

NEVIS - Novērtēšanas elektroniskās veidlapas informācijas sistēma

NFL – Valsts augu aizsardzības dienesta Nacionālā fitosanitārā laboratorija

NSKL – Valsts augu aizsardzības dienesta Nacionālā sēklu kontroles laboratorija

SB – substrāts

VAAD – Valsts augu aizsardzības dienests

VPR – valsts plānošanas reģions

ZM – Zemkopības ministrija

VAAD ir valsts tiešās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir nodrošināt kultūraugu un mežu resursu ilgtspējīgu izmantošanu, aizsardzību un aprites uzraudzību, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, veicinātu sabiedrības drošību un pasargātu apkārtējo vidi no iespējamā AAL un ML radītā piesārņojuma, radītu priekšnoteikumus, lai lauksaimniekiem būtu pieejamas veselas un kvalitatīvas sēklas un pavairojamais materiāls, kā arī palielinātu lauksaimniecības produktivitāti un konkurētspēju.

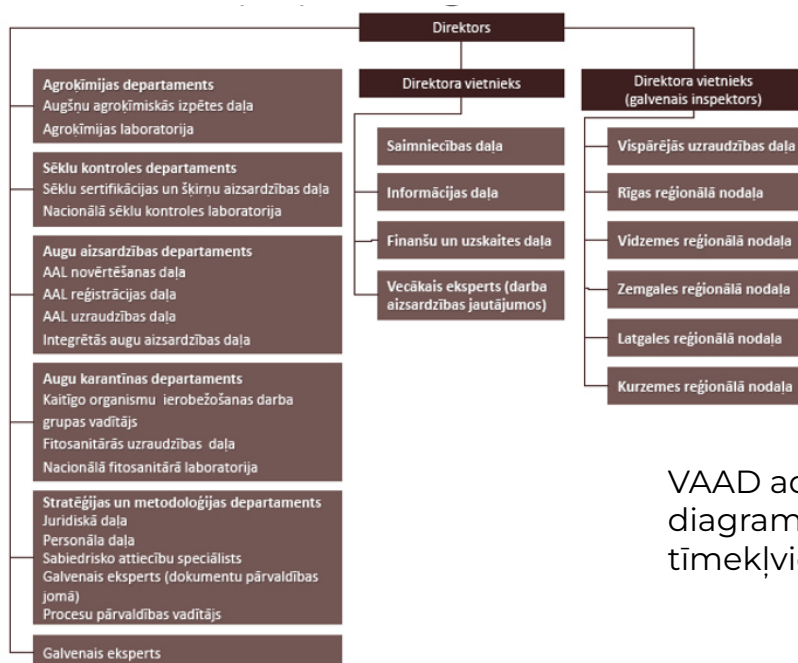
VAAD veic valsts kontroli un uzraudzību AAL, ML un substrātu, augu un augu produktu, augsnes agroķīmiskās izpētes, augu šķirņu, sēkļu un stādāmo materiālu aprites jomā, kā arī sadarbojas ar starptautiskām organizācijām un citām valstīm.

VAAD atbilstoši valsts uzraudzības politikas saturam un mērķiem, nodrošina šīs politikas realizēšanas mehānismu, organizējot un izpildot normatīvajos aktos noteiktās valsts uzraudzības, kontroles un pakalpojumu funkcijas, izveidojot un īstenojot mūsdienīgu, Latvijas apstākļiem un ES prasībām atbilstošu uzraudzības un monitoringa sistēmu. Uzraudzības, monitoringa un pakalpojumu sniegšanai nepieciešama atbilstoša metodika, kvalificēts personāls, kā arī nacionāli un starptautiskā līmenī akreditētas un atzītas laboratorijas.

VAAD funkciju izpildei nepieciešama personāla, finanšu un materiālo resursu pārvaldība un efektīva izmantošana. Pārvaldība tiek organizēta, pamatojoties uz ES un nacionālajiem normatīvajiem aktiem, kā arī VAAD iekšējiem normatīvajiem dokumentiem.

ADMINISTRATĪVĀ UZBŪVE

VAAD veido pieci departamenti – Augu aizsardzības, Augu karantīnas, Sēkļu kontroles, Agroķīmijas, Stratēģijas un metodoloģijas departaments, kuru darbība ir tieši saistīta ar nozaru politikas izstrādi un īstenošanu, un atbalsta funkciju daļas, kā arī piecas reģionālās nodaļas, kuru darbība saistīta ar uzraudzības veikšanu. VAAD darbinieki visā valsts teritorijā izvietoti 23 adresēs.

VAAD administratīvās struktūras diagramma ir pieejama tīmekļvietnē www.vaad.gov.lv.

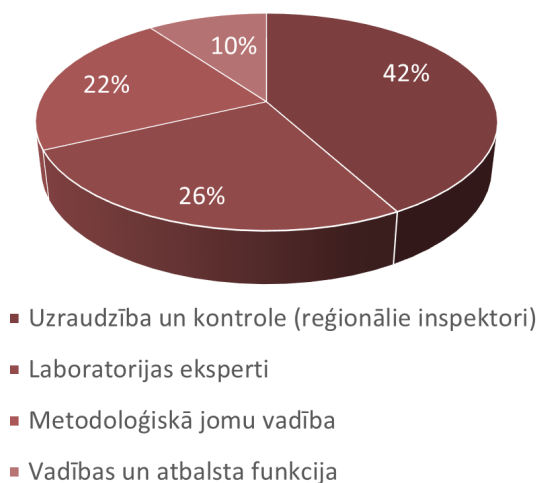
PERSONĀLS UN APMĀCĪBU SISTĒMA

Saskaņā ar VAAD amatu sarakstu, 2022. gada 31. decembri VAAD ir 216 amata vietas, no tām 69% ierēdņu amata vietas un 31% darbinieku amata vietas. Pēdējos gados personāla mainības līmenis, vērtējot atbrīvoto nodarbināto skaitu gadā pret gada vidējo nodarbināto skaitu gadā, paaugstinās, kas saskan ar kopējām tendencēm darba tirgū vakanto amata vietu aizpildīšanā, kā arī ar dienesta specifisko amatu prasībām sevišķi tādos amatos, kur nepieciešama agronoma izglītība. Novērtējamās personāla mainības līmenis paliek iepriekšējais, kas savukārt liecina par to, ka dienests vērtējams kā stabils un profesionāls darba devējs nozarē, bet skaidrojams ar to, ka dienestā darbinieku rotācija lielā mērā veidojas pieaugot vecuma grupai nodarbinātajiem, kam iestājas pensionēšanās vecums.

Dalījums pa nodarbinātības grupām saglabājas ar minimālām izmaiņām pārsvarā paliekot proporcionāli nemainīgs:

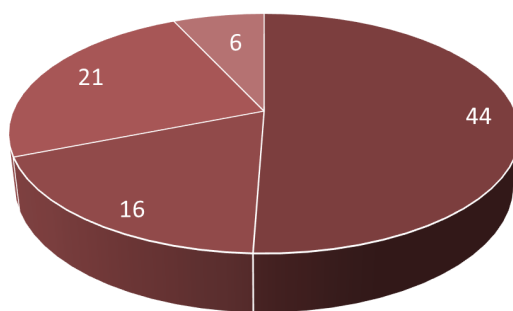
VAAD būtisks nodarbināto skaits – 90 darbinieki, kas sastāda 42% no kopējā nodarbināto skaita, ir reģionālo nodaļu vecākie inspektori, kas uzrauga un kontrolē normatīvo aktu prasību izpildi VAAD atbildībā nodotajās jomās. Otra lielākā grupa ir 56 laboratoriju eksperti un speciālisti, kas sastāda 26% no kopējā nodarbināto skaita bet trešā – procesu vadības, metodikas un risku uzraudzības nodrošināšanā iesaistītie darbinieki, kopā visās jomās 47 nodarbinātie.

Dalījums pa nodarbinātības grupām

Vērtējot nodarbināto sadalījumu tieši uzraudzībā detalizētāk pa jomām, secināms, ka lielāko skaitlisko īpatsvaru 49%, sastāda tieši nodarbinātie fitosanitārajās kontrolēs karantīnas un augu aizsardzības jomā, attiecīgi 18% no visiem inspektoriem uzrauga un kontrolē augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas un lietošanas atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Reģionālo nodaļu inspektoru sadalījums pa jomām

- Vecākie inspektori augu karantīnas jomā, veic uzraudzības pārbaudes
- Vecākie inspektori augu aizsardzības un mēslošanas līdzekļu jomā
- Vecākie inspektori sēklu kontroles jomā
- Vecākie inspektori integrēto pārbauzu jomā

Lai nodrošinātu personāla izaugsmi un nepārtraukti pilnveidotu sniegto pakalpojumu kvalitāti, VAAD nodrošina nodarbināto apmācības, izvērtējot katra darbinieka mācību nepieciešamību efektīvākai darba uzdevumu izpildei. Uz mācībām nosūtītie darbinieki pēc tam veic tālākās apmācības, un integrē tēmas mācību moduļos gan jauno darbinieku, gan jomas ekspertu mācībās. Par VAAD ekspertu profesionalitāti liecina sekmīga dalība dažādos starptautiskos projektos, pārstāvība starptautiskās organizācijās un darba grupās. Personāla politikas pamatnostādnes ir attīstīt priekšnosacījumus un vidi, kas darbiniekiem ļauj sasniegt VAAD uzdevumus un uzturēt izvirzītās vērtības, kā arī spētu sasniegt savus personīgos profesionālās attīstības mērķus.

Visu VAAD inspektoru pamatizglītība atbilstošā līmenī ir vismaz bakalaura līmenī nozare (augstskolas grāds lauksaimniecības zinātnēs, augstskolas grāds agronomijā, bioloģijā, mežsaimniecība).

VAAD pastāv iekšējo apmācību sistēma, kas nodrošina, ka jaunie darbinieki departamentos un reģionālajās nodaļās apgūst amata pienākumu veikšanai nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetences, kā arī sistemātiski uztur kvalifikāciju. Katru gadu tiek apstiprināts ikgadējais VAAD mācību un zināšanu pārbauzu plāns. Mācības aptver jaunumus tiesību aktos, pārbaudes procedūras, riska analīzi un informācijas sistēmas izmantošanu, augu aizsardzības līdzekļu uzraudzību, prognozes par augu slimībām un kaitēkļiem, augu karantīnu u.c.

Īpaši apmācību sistēma pielāgota jaunajiem darbiniekiem, lai sekmīgi apgūtu praktisko darba pieredzi un jomas specifiku. Nedēļas laikā no pirmās darba dienas jaunajam darbiniekam norīko darba audzinātāju. Jaunais darbinieks līdz kvalifikācijas eksāmena nokārtošanai un kvalifikācijas iegūšanai nevar patstāvīgi veikt amata pienākumus un pieņemt lēmumus.

VAAD darbinieki apgūst zināšanas dažādosursos, kā piemēram "Pretkorupcijas un ēnu ekonomikas apkarošanas aspekti kontrolējošo iestāžu darbā", "Pamata aspekti pretkorupcijas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomā", „Interesu

konflikta novēršana un valsts amatpersonu profesionālā ētika”, „Korupcijas un interešu konflikta risku novēršana valsts pārvaldē nodarbinātajiem”. Mācībās piedalās gan reģionālo nodaļu vecākie inspektori, kuri savu amata pienākumu ietvaros veic uzraudzības pārbaudes VAAD atbildības jomās, gan departamentu inspektori un atbalsta funkciju darbinieki. Nodarbinātie piedalās arī BTSF (Better Training for Safer Food) un citos starptautiskos semināros un konferencēs.

KOMUNIKĀCIJAS PASĀKUMI 2022. GADĀ

- Ceļojošā izstāde “Skaistie un bīstamie augu kaitnieki” izstādīta piecās vietās Latvijas reģionos. Izstādes ietvaros tiek organizēta Augu veselības diena ar vietējo skolēnu un dārzkopības entuziastu dalību.
- Aktivitāšu kopums “Augu veselības telts” pabijusi astoņos publiskos pasākumos.
- Organizēti 10 semināri par dažādām ar VAAD darbību saistītām tēmām.
- Sagatavoti seši videostāsti par VAAD inspektoru pārbaudēm.
- Turpinām sadarbību ar lauksaimniecības un dārzkopības profesionālajiem medijiem, sagatavotas 50 publikācijas.
- Sagatavotas preses relīzes un izstrādāti informatīvi materiāli.
- Nodrošināta saziņa sociālo mediju kontos- Facebook, Twitter, Instagram, Youtube.
- Sniegtas atbildes uz žurnālistu jautājumiem, organizētas intervijas TV, radio raidījumiem.
- Sadarbībā ar sadarbībā ar SIA “Balcboard” izstrādātas krīzes komunikācijas stratēģijas vadlīnijas.

GALVENIE UZDEVUMI UN PRIORITĀTES 2022. GADĀ

FITOSANITĀRĀ DROŠĪBA

- Lai sekmētu Latvijas produkcijas eksportu, reeksportu un tranzītu gan uz trešajām, gan ES dalībvalstīm, nodrošināta uzraudzība un kontrole augu karantīnas jomā;
- Lai nodrošinātu nepārtrauktu eksporta un reeksporta kravu plūsmu, Rīgā darbojās fitosanitārās kontroles punkts lidostā „Rīga” ar pagarinātu darba laiku, pēc komersantu iepriekšēja pieprasījuma kravu kontrole tiek nodrošināta ārpus VAAD noteiktā darba laika Liepājā, Ventspilī, Daugavpilī;
- Veica karantīnas organismu monitoringu un uzraudzību. 24 paraugos konstatēta bīstama augu karantīnas slimība bakteriālā iedega (*Erwinia amylovora*). Baktērijai labvēlīgi laika apstākļi veicinājuši slimības parādīšanos trīs jaunās vietās;
- Īstenoja EK līdzfinansētā „Kaitīgo organismu un augiem bīstamo organismu apsekojumu programmu”, kurā iekļauti 40 kaitīgo organismu apsekojumi un diagnostika, tas ļauj savlaicīgi konstatēt kaitīgos organismus, kas var radīt risku lauksaimniecībai, mežkopībai, apkārtējai videi;
- Veica pārbaudes pavairojamā materiāla atbilstībai fitosanitārajām un kvalitātes prasībām reģistrētajās saimniecībās;
- Ieviesa jaunajā Augu veselības regulā noteikto augu pasu sistēmu;
- sagatavoja priekšlikumus normatīvo aktu projektiem Augu veselības regulas ieviešanai, izstrādāja plānu augu pasu sistēmas uzlabošanai, kā arī plānu fitosanitārai kontrolei pakļauto personu uzraudzībai, ņemot vērā izstrādātās risku analīzes, uzraudzīja Profesionālo operatoru oficiālajā reģistrā reģistrētās personas;

MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻI UN AUGSNES AUGLĪBAS VEICINĀŠANA

- Nodrošināja apritē esošo mēslošanas līdzekļu atbilstības normatīvo aktu prasībām uzraudzību;
- Veica augsnes minerālā slāpekļa un oglekļa monitoringu.

AUGU AIZSARDZĪBA

- Veica pasākumus integrētās augu aizsardzības sistēmas pilnveidošanai;
- Nodrošināja profesionālo AAL lietotāju, konsultantu un izplatītāju apmācību sistēmas un smidzinātāju uzraudzības sistēmas pilnveidošanu;
- Veica kaitīgo nekarantīnas organismu brīdinājuma sistēmas pilnveidošanu un rezultātu atspoguļošanu VAAD tīmekļvietnē;
- Lai nodrošinātu EP un Padomes Regulas Nr.1107/2009 par AAL laišanu tirgū, ieviešanu, kas būtiski maina AAL reģistrācijas sistēmu – VAAD iekļāvās AAL zonālajā reģistrācijas sistēmā, t.i., AAL izvērtē Ziemeļu zonā uz šī novērtējuma pamata zonas valstis (Lietuva, Latvija, Igaunija, Dānija, Somija, Zviedrija) pieņem lēmumu par AAL reģistrāciju savā valstī;
- Latvija kā līdzziņotāja dalībvalsts saņēma un pārskatīja ziņotājvalsts Dānijas darbīgās vielas “metamitrons” apstiprinājuma atjaunošanas novērtējumu. Saistībā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES 2021. gadā Latvija veica 10 darbīgo vielu tehniskās ekvivalences novērtējumus;
- Nodrošināja AAL lietošanas un izplatīšanas kontroli un uzraudzību;
- Nodrošināja 4000 lauku saimniecību apsekojumu par pesticīdu pielietošanu lauksaimniecības kultūraugiem atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr.1185/2009 prasībām. Apsekojumi dati iegūti, izmantojot izstrādāto Lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārvaldības sistēmas moduli, un nodoti Centrālajai statistikas pārvaldei saskaņā ar datu apmaiņas noteiktajām prasībām;
- Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam atbalsta pasākuma “Tehniskā palīdzība” pārejas periodā (2021.-2024.)” ietvaros īstenoja šādus pasākumus:
 - nodrošināja pārbaūžu savstarpējās atbilstības prasību izpildei vides jomā uzraudzībai mēslošanas plāniem un to dokumentācijai īpaši jutīgajās teritorijās, kā arī kontroles savstarpējās atbilstības prasību izpildei AAL lietošanas jomā un integrētās augu audzēšanas sistēmas ietvaros;
 - nodrošināja Integrētās augu aizsardzības principu ieviešanas, kaitīgo organismu monitoringa veikšanu.

SĒKLU UN ŠĶIRŅU APRITES UZRAUDZĪBA

- Lai palielinātu labības, kartupeļu, lopbarības augu, eļļas un šķiedraugu kvalitatīvu sēklu sagatavošanu un izmantošanu, sniedza subsidētus pakalpojumus sēklaudzētājiem. VAAD subsidētos pakalpojumus sniedza saskaņā ar Regulu Nr.1408/2013, ievērojot normatīvajos aktos par lauksaimniecības nozarē piešķiramā *de minimis* atbalsta administrēšanu un uzraudzību noteiktās prasības.

- Saskaņā ar Nacionālās bioloģiskā drošuma sistēmas attīstības plānu 2020.-2026. gadam, lai nodrošinātu augsta līmeņa aizsardzību visos ĢMO aprites posmos, novērstu negatīvo ietekmi uz cilvēku un dzīvnieku veselību vai vidi un saglabātu bioloģisko daudzveidību, veica pārbaudes un paraugu ņemšanu un nodrošināja ĢMO skrīninga gēnu klātbūtnes noteikšanu laboratorijā. Uzraudzības un kontroles ietvaros 2021. gadā vienā vasaras rapšu šķirnes tradicionālā sēklas materiāla partijā konstatēja ģenētiski modificētā rapša līnijas RT73 piejaukumu;

DARBĪBAS UZLABOŠANA

- Lai nodrošinātu Kopējās lauksaimniecības politikas zaļajā arhitektūrā iekļauto atbalsta pasākumu prasību kontroli un datu apmaiņu starp Kopējās lauksaimniecības politikas ieviešanā iesaistītajām institūcijām saskaņā ar noslēgto Vispārīgo vienošanos starp Zemkopības ministriju, nozares iestādēm un SIA "Autentica" un SIA "Softikom" personu apvienību VAAD uzsāka Lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārvaldības sistēma izstrādi, jaunu e-pakalpojumu izstrādi, dažādu procesu elektronizāciju, KUVIS pilnveidošanu, paplašinot tās funkcionalitāti.
- Lai palielinātu izpratni par augu aizsardzību un AAL pamatotu un atbildīgu lietošanu, kā arī skaidrotu integrētās saimniekošanas metodes, realizēja informatīvo kampaņu "Misija Agronomi", ar mērķi ne tikai vairot augkopības nozarē strādājošo zināšanas par atbildīgu un vidi saudzējošu augu aizsardzības praksi, bet arī kļiedētu maldus un aizspriedumus sabiedrībā kopumā, veicinātu savstarpējo sapratni un sadarbību starp graudkopjiem, biškopjiem, bioloģiskajiem un integrētajiem kultūraugu audzētājiem.
- Nodrošināja uz klientu orientētu pakalpojumu sniegšanu sēklu un augu šķirņu aprites jomā;
- Atjaunots esošo autoparks, iegādājoties 16 jaunus transportlīdzekļus;
- Ieviesa Valsts pārvaldes darbinieku novērtēšanas sistēmu (NEVIS). Sistēmā definēti mērķi un uzdevumi, kā arī tiek vērtēti katra darbinieka sasniegtie rezultāti.

PROJEKTI

- Turpināja dalību Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.-2021. gada perioda programmas "Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide" projektā "Ilgtspējīgasaugsnēsresursu pārvaldības uzlabošanai lauksaimniecībā". 2022.gadā Ierīkoja 80 oglekļa monitoringa punktus; laboratorijā analizēja ņemtus augsnes paraugus, ievadīja iegūtos datus izveidotajā oglekļa monitoringa datu bāzē;

- Turpināja līdzdalību EK *Twining* projektā "Tālākas SPS un pārtikas drošības sistēmas attīstības nodrošināšana Gruzijā";
- Vadošā partnera statusā turpināja EK *Twining* projekta "Sanitāro un fitosanitāro (SPS) pasākumu stiprināšana Azerbaidžānā";
- 2022. gada 1. martā sakarā ar karu Ukrainā pārtrauca dalību *Twining* projektā „Ukrainas tiesību aktu tuvināšana valsts uzraudzībā ĢMO atklātās sistēmās, augu šķirņu aizsardzībā un sēkļu un augu pavairojamā materiāla ražošanā saskaņā ar ES normām un standartiem”, bet 2022.gada 1. decembrī projektā paredzētās aktivitātes atsāka veikt attālināti.
- Sadarbībā ar Latvijas Lauksaimniecības universitāti veica kaitīgo organismu uzskaiti un analīzi zinātnes projektā "Kāpostu cekulkodes *Plutella xylostella* un citu krustziežu dārzeņu kaitēkļu fenoloģijas pētījumi".
- Iesaistījās ES "Horizon 2020" pētniecības un inovāciju programmas Inovāciju eksperimentu projekta "Jaunās integrētās administrācijas un kontroles sistēmas (NIVA) vīzija darbībā" īstenošanā, realizējot projektu "Lauksaimniecības mašīnu datu tieša iesniegšana saimniecības vadības informācijas sistēmā". Veica NIVA projektā izstrādāto mobilo lietotņu testēšanu, sagatavoja informāciju par testēšanas rezultātiem un sniedza rekomendācijas to pilnveidei.
- Sadarbojoties ar lauksaimnieku organizācijām un Lauku atbalsta dienestu, iegūti dati no projektā noteiktās atbilstošās lauksaimniecības tehnikas, veikta iegūto datu analīze, to pārnese uz datu bāzi.
- Īstenoja attīstības sadarbības projektu "Augu aizsardzības sistēmas un laboratorijas kapacitātes uzlabošana pārtikas eksporta veicināšanai Uzbekistānā" un "Fitosanitārās sistēmas un laboratorijas kapacitātes stiprināšana augļkopības sektora attīstībai Uzbekistānā".

FINANŠU REZULTĀTI

Lai nodrošinātu VAAD funkciju izpildi, likumā "Par valsts budžetu 2022. gadam" noteiktas budžeta programmas (apakšprogrammas) un finansējums to īstenošanai saskaņā ar noteiktajiem darbības rādītājiem, kas raksturo mērķa sasniegšanas izpildi.

Programmas 27.00.00 "Augu veselība un augu aprites uzraudzība" ietvaros, apakšprogrammas 21.01.00. "Valsts atbalsts lauksaimniecības un lauku attīstībai" ietvaros, apakšprogrammas 65.20.00. „Tehniskā palīdzība Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) apgūšanai (2014-2020)" pārejas periodā., apakšprogrammas 70.06.00. „Izdevumi citu Eiropas Savienības politikas instrumentu projektu un pasākumu īstenošanai" pasākuma „Kaitīgo organismu un augiem bīstamo organismu apsekojumu klātbūtnes programma" starptautiskā projekta "Lauksaimniecības mašīnu datu tieša iesniegšana saimniecības vadības

informācijas sistēmā ietvaros” īstenošanai, apakšprogrammas 71.06.00. Izdevumi Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas finanšu instrumentu finansēto programmu, projektu un pasākumu īstenošanai” programmas “Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide” projekta “Ilgtspējīgas augsnes resursu pārvaldības uzlabošana lauksaimniecībā” (E2SOILAGRI) ietvaros, kopumā 2022. gadā izlietoti līdzekļi 8 186 698 eiro, tai skaitā 51 000 eiro atmaksai valsts budžetā par 2021. gadā veikto Kaitīgo organismu un augiem bīstamo organismu apsekojumu klātbūtnes programmas īstenošanu.

Salīdzinot ar 2021. gadu, VAAD pamatā nav mainījušās tam noteiktās funkcijas un pamatuzdevumi.

Ļoti būtiskas pārmaiņas VAAD darbībā, kas būtu ietekmējušas finanšu rezultātus pārskatā, nav notikušas, taču, salīdzinot ar 2021. gadu, budžeta izpildes rādītājs ir palielinājies, kas skaidrojams ar prioritāro pasākumu – papildu finansējumu atlīdzības palielināšanai un ieņēmumu par sniegtajiem maksas pakalpojumiem palielinājumu sakarā ar eksporta apjomu palielinājumu kokmateriāliem, kūdrai, grieztajiem ziediem, kas prasa papildu pārbaudes kokmateriālu (apaļkoka un zāģmateriālu), kūdras un ziedu fitosanitārā stāvokļa noteikšanai

Valsts budžeta finansējums un tā izlietojums (2022. gads)

Nr.p.k.	Finansiālie rādītāji	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			Apstiprināts likumā	Faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	6 662 218	8 516 410	8 451 795
1.1.	dotācijas	3 917 362	4 858 467	4 837 052
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	2 633 971	3 485 023	3 447 177
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	110 885	75 000	72 205
1.4.	transferti		97 920	95 361
2.	Izdevumi (kopā)	7 118 992	8 784 691	8 188 698
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā)	6 838 257	7 889 321	7 313 832
2.1.1.	kārtējie izdevumi	6 336 379	7 219 220	6 841 886
2.1.2.	procentu izdevumi			
2.1.3.	subsīdijas, dotācijas un sociālie pabalsti			

FITOSANITĀRĀ DROŠĪBA

Valsts fitosanitārās drošības nodrošināšanai VAAD pastāvīgi veic karantīnas un regulēto ne-karantīnas organismu apsekojumus, gan arī citu augiem kaitīgo organismu monitoringu, īstenojot daudzgadu apsekojumu programmu. Turpinājās darbs pie augu pasu sistēmas pilnveidošanas un sabiedrības informēšanas par to. Lai būtu gatavi krīzes situācijām, VAAD strādāja pie ārkārtas situācijas plāniem prioritārajiem karantīnas organismiem, kā nosaka jaunais ES augu veselības regulējums.

APSEKOJUMI LATVIJAS TERITORIJĀ

Latvijā un ES kaitīgie organismi, kas rada nopietnus draudus augiem un augu produktiem, tiek regulēti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 26. oktobra Regulu Nr.2016/2031 un ir uzskaitīti Komisijas Regulā Nr. 2019/2072. Atbilstoši normatīvajiem aktiem regulētie augiem kaitīgie organismi tiek iedalīti divās lielās grupās – karantīnas organismi un regulētie ne-karantīnas organismi. Lai noteiktu karantīnas organismu un augiem bīstamo kaitīgo organismu ģeogrāfisko izplatību un statusu Latvijā, izstrādāta arī apsekojumu programma 40 karantīnas organismu atklāšanai, kura īstenota, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 28. aprīļa Regulu Nr. 2021/690.

2022. gadā valsts fitosanitārā stāvokļa noteikšanai kopumā veikta 15226 pārbaude 70 dažādu karantīnas organismu statusu noteikšanai mežos, apstādījumos, parkos, piemājas dārzos, komercdārzos, ražojošajos stādījumos, Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā un Nacionālajā Botāniskajā dārzā Salaspilī u.c., un regulēto ne-karantīnas organismu noteikšanai stādaudzētavās pavairojamam materiālam. Pārbauzu ietvaros noņemti 4606 dažādi paraugi augu karantīnas organismu un regulēto ne-karantīnas organismu noteikšanai. Visi noņemtie paraugi analizēti NFL, kas ir vienīgā laboratorija Latvijā, kurai ir tiesības testēt augu karantīnas organismus. Tāpat Pārtikas un veterinārais dienests, veicot fitosanitāro importa kontroli uz robežas, noņēma un nosūtīja uz NFL 98 paraugus karantīnas organismu noteikšanai.

Veicot laboratorisko testēšanu, 2022.gadā konstatēti divi augu karantīnas organismi – *Globodera rostochiensis* un *Erwinia amylovora*, un 9 regulētie ne-karantīnas organismi – *Acanthoscelides obtectus*, *Aphelenchoides blastophthorus*, *Dothistroma septosporum*, *Phytophthora cactorum*, *Phytonemus pallidus*, *Pseudomonas syringae* pv. *syringae*, *Raspberry bushy dwarf virus* (RBDV), *Sclerotinia sclerotiorum*, *Spongospora subterranea*.

2022.gadā pirmo reizi netika konstatēts kartupeļu karantīnas organisms kartupeļu gaišā gredzenpuve *Clavibacter sepedonicus*, kas apliecina, ka iepriekšējos gados piemērotie fitosanitārie pasākumi ir bijuši efektīvi.

KONKRĒTU AUGU KARANTĪNAS ORGANISMU APSEKOJUMI

Bakteriālā iedega *Erwinia amylovora*

Kopš 1998. gada Latvijā tiek veikts monitorings, lai noteiktu bakteriālās iedegas izplatību. Monitorings ietver saimniekaugu (ābeļu, bumbieru, pīlādžu, krūmcidoniju, vilkābeļu, korinšu) vizuālo pārbaudi dažādās to augšanas un audzēšanas vietās un paraugu ņemšanu veģetācijas periodā, kad diennakts vidējā temperatūra ir virs +15°C. 2022. gadā bakteriālā iedega Latvijā konstatēta 20 vietā Latgales, Zemgales un Kurzemes reģionā.

Veikto pārbažu un noņemto paraugu rādītāji

Pārbažu vietas	Pārbaudes			Paraugi			Pozytīvie paraugi		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Stādaudzētavas (t.sk. tuvējā apkārtnē)	162	143	137	298	281	233	0	0	0
Tirdzniecības vietas, gadatirgi	86	71	38	7	7	8	0	0	0
Ģenētisko resursu kolekcijas, botāniskie dārzi, arborētumi,	29	29	27	48	48	36	2	0	0
Komercdārzi	292	227	222	30	30	13	8	2	1
Parki, ceļmalas, savvaļā, pamestie dārzi, piemājas dārzi utt. (neskaitot buferzonas)	629	653	675	48	47	33	19	4	2
Buferzonas	844	1089	1070	81	87	57	45	22	15
Perēkļi	169	237	233	8	26	23	1	8	6

2022.gadā veiktas 2402 pārbaudes ar mērķi identificēt bīstamās augu slimības bakteriālās iedegas *Erwinia amylovora* uzliesmojumu gadījumus. Pārbažu gaitā tika noņemti 403 paraugi, un organisma klātbūtne apstiprināta 6% no kopējā paraugu skaita jeb 24 paraugos. Salīdzinot ar 2021.gadu, pozitīvo paraugu īpatsvars samazinājies par 1%.

Četros gadījumos slimība atkārtoti konstatēta iepriekšējo gadu perēkļos, - Jelgavas novada Sesavas pagastā (divos perēkļos), Dienvidkurzemes Nīcas pagastā un Saldus novada Blīdenes pagastā (pa vienam perēklim). Vairums slimības

uzliesmojumu ir konstatēti iepriekš atklāto perēkļu buferzonās Dienvidkurzemes novada Nīcas un Otaņķu pagastā, kur kopā atklāti 14 jauni perēkļi. Pārbaudes perēkļos un to buferzonās sastādīja 54% no visu 2022.gadā bakteriālās iedegas identificēšanai paredzēto pārbaudžu skaita un to rezultātā paņemti 87% no visiem pozitīvajiem paraugiem.

Ārpus perēkļiem un buferzonām bakteriālā iedega konstatēta divās vietās: komercdārzā Augšdaugavas novada Pilskalnes pagastā un Dienvidkurzemes novada Gaviezes pagastā, ceļmalā.

Bakteriālās iedegas radītie bojājumi ābelē

Kartupeļu karantīnas organismi

Zeltītā kartupeļu cistu nematode *Globodera rostochiensis*, bālā kartupeļu cistu nematode *Globodera pallida*, kartupeļu gaišā gredzenpuve *Clavibacter sepedonicus*, kartupeļu tumšā gredzenpuve *Ralstonia solanacearum*, kartupeļu vēzis *Synchytrium endobioticum*, kartupeļu spradži *Epitrix spp.*

2022.gadā noņemts 921 augsnes paraugs sēklas un pārtikas kartupeļu audzēšanas saimniecībās un stādaudzētavās. Kopā inspektori 75 saimniecībās pārbaudīja 851,61 ha, piecās saimniecībās 28,64 ha platībā tika konstatēta *Globodera rostochiensis*.

Kopumā Latvijā uz 2022.gada 31.decembri 29 saimniecību 41 laukā 221,8655 ha platībā ir konstatēta *Globodera rostochiensis* un šai platībai piemēroti fitosanitārie pasākumi.

Eksportam paredzētajās kravās – kūdrā, mulčā, kā arī augu produktos, kas satur augsni, noņemti 29 paraugi *Globodera pallida* un *Globodera rostochiensis* testēšanai, un kartupeļu cistu nematodes paraugos netika konstatētas.

Zeltainā kartupeļu cistu nematode *Globodera rostochiensis* un tās veidotās cistas

206 kartupeļu audzēšanas saimniecībās noņemti 412 kartupeļu bumbuļu paraugi kartupeļu gaišās gredzenpuves *Clavibacter sepedonicus*, kartupeļu tumšās gredzenpuves *Ralstonia solanacearum*, bakteriālās vītes *Ralstonia pseudosolanacearum*, Kolumbijas sakņu-pangu nematodes *Meloidogyne chitwoodi* un *Meloidogyne fallax*, kartupeļu vēža *Synchytrium endobioticum* un kartupeļu spradžu *Epitrix spp.* noteikšanai.

Laboratorisko testu rezultātā kartupeļu gaišā gredzenpuve *Clavibacter sepedonicus* netika konstatēta. Tādējādi iepriekšējos gadus piemērotie fitosanitārie pasākumi un prasība regulāri atjaunot sēklas materiālu ar sertificētu sēklu ir bijuši veiksmīgi.

Arī pārējie kaitīgie organismi - kartupeļu tumšā gredzenpuve *Ralstonia solanacearum*, bakteriālā vīte *Ralstonia pseudosolanacearum*, Kolumbijas sakņu-pangu nematodes *Meloidogyne chitwoodi* un *Meloidogyne fallax*, kartupeļu vēzis *Synchytrium endobioticum*, un kartupeļu spradzis *Epitrix spp.* - kartupeļu bumbuļos netika konstatēti.

Kartupeļu tumšā gredzenpuve *Ralstonia solanacearum* tika pārbaudīta arī ūdenī un kartupeļu tumšās gredzenpuves saimniekaugos (bebrukārklīņā un melnajā naktenē). Kopā 2022.gadā noņemti un laboratoriski testēti 52 paraugi, kuros kartupeļu tumšā gredzenpuve *Ralstonia solanacearum* netika konstatēta.

Priežu koksnes nematode *Bursaphelenchus xylophilus*

Lai novērstu priežu koksnes nematodes ieviešanos Latvijā, VAAD jau kopš 2001. gada regulāri veic monitoringu. Tā ietvaros mežos, izcirtumos, riska zonās (lidostu, ostu, robežkontroles punktu, dzelzceļu, autoceļu tuvumā u tml.) stādaudzētavās un uzņēmumos, kas strādā ar zāgmateriāliem, izgatavo koksnes iepakojamo materiālu, 2022.gadā kopā veiktas 540 pārbaudes, kas ir par 2% vairāk nekā 2021. gadā. Pārbažu rezultātā noņemti 404 paraugi organisma noteikšanai laboratorijā. Priežu koksnes nematode nevienā paraugā nav konstatēta.

Priežu kosnes nematodes skarti skujukoki

Citrusa ūsainis *Anoplophora chinensis* un Āzijas ūsainis *Anoplophora glabripennis*

ES valstīs pēdējo gadu laikā aizvien biežāk konstatē Āzijas ūsaiņa *Anoplophora glabripennis* izplatības uzliesmojumus, kuri visos gadījumos ir saistīti ar akmens kravām, kas tiek ievestas no Ķīnas, kravu pārvadāšanā bieži izmantojot zemākas kvalitātes koksnes iepakojamo materiālu.

Āzijas ūsainis *Anoplophora glabripennis*

Lai nepieļautu citrusa ūsaiņa *Anoplophora chinensis* un Āzijas ūsaiņa *Anoplophora glabripennis* ieviešanos Latvijā, tiek veiktas pārbaudes vietās, kur no Ķīnas tiek ievestas un izkrautas akmens kravas un šo vietu apkārtnes apstādījumos, kā arī stādaudzētavās, mežaudzēs, komercdārzos, parkos, piemājas dārzos, dendrārijos, botāniskajos dārzos.

2022.gadāveiktas 961 pārbaude citrusa ūsaiņa *Anoplophora chinensis* konstatēšanai un 967 pārbaudes Āzijas ūsaiņa *Anoplophora glabripennis* konstatēšanai. Kopā

noņemti 77 paraugi. Ne *Anoplophora chinensis*, ne *Anoplophora glabripennis* šajās pārbaudēs netika konstatēta.

Bakteriālais lapu apdegums *Xylella fastidiosa*

Viena no bīstamākajām lapu koku un dažādu lakstaugu slimībām ir bakteriālais lapu apdegums *Xylella fastidiosa*. Šai bīstamajai baktērijai ir vairāk nekā 300 dažādu saimniekaugu. 2022.gadā veiktas 1230 pārbaudes dažādās vietās, kur aug, audzē vai tirgo *Xylella fastidiosa* saimniekaugus. Uzmanība pievērsta augļu kokiem un ogulājiem – plūmēm, ķiršiem, vīnogulājiem, krūmmellenēm un dzērvenēm, kā arī dekoratīvajiem augiem – lavandām, rozmarīniem, ozoliem, kļavām, u.c. augiem.

Šajās pārbaudēs noņemti 185 paraugi gan ar, gan bez vizuālajām pazīmēm. Laboratoriskajos testos *Xylella fastidiosa* netika konstatēta.

Bakteriālā lapu apdeguma skarti augi

CITAS DARBĪBAS FITOSANITĀRĀS DROŠĪBAS NODROŠINĀŠANAI

2022.gadā veiktas 587 stādāmā un pavairojamā materiāla pārbaudes dažādās saimniecībās un stādaudzētavās 437,58 ha platībā. Kopā noņemti 862 paraugi augu karantīnas organismu un Savienībā reglamentēto ne-karantīnas organismu atklāšanai. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, kopējais veikto pārbaužu skaits samazinājās par 7 %, bet noņemto paraugu skaits palielinājās par 4 % - tas saistīts ar to, ka pārbaudīto audzēšanas vietu platība palielinājās par 10%. Lielākais pārbaudīto platību palielinājums ir meža reproduktīvajam materiālam – 1,7 reizes, sertifikācijai paredzētajam priežu stādāmam materiālam – 1,5 reizes, siltumnīcā audzētajām dekoratīvajām kultūrām pārbaudes – 1,4 reizes.

Kopumā 2022.gadā tika izsniegtas 5778 augu passes. Nemainīgi, kā iepriekšējos

gadus visvairāk augu pasēs tika izsniegtas tieši augļu kokiem (ābelēm, bumbierēm, plūmēm, ķiršiem u.c.). Otra lielākā augu grupa ir ogulāji (upenes, jānogas, mellenes, avenes, smiltsērķšķi u.c. ogulāji), bet trešā lielākā - dekoratīvie koki un krūmi. Salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem, būtiski pieaudzis izsniegto augu pasu skaits augu daļām – sakneņiem un gumiem.

Veiktas 196 stādāmā materiāla pārbaudes tirdzniecības vietās, tirgos, gadatirgos. Divos gadījumos par stādu tirgošanu ar neatbilstošām augu pasēm vai bez tām, piemērots administratīvais sods.

Veiktas 296 pārbaudes 143 uzņēmumos, kas reģistrēti Profesionālo operatoru oficiālajā reģistrā kā koksnes iepakojamā materiāla marķētāji. 2022.gadā tika reģistrēti septiņi jauni uzņēmumi. Vienā pārbaudē konstatēta neatbilstība marķējuma lietošanas nosacījumiem un uzņēmumam piemērots administratīvais sods.

NFL reģistrēti un marķēti testēšanai 4858 paraugi. Paraugu skaits laboratorijā salīdzinot ar 2021.gadu samazinājies par 2,9%.

Laboratorijai ir piešķirta akreditācija atbilstībai LVS EN ISO/IEC 17025:2017 standarta prasībām sekojošā sfērā: augu kaitīgo organismu morfoloģiskā, seroloģiskā, bioloģiskā, molekulāri bioloģiskā, bakterioloģiskā, mikoloģiskā, virusoloģiskā, entomoloģiskā, helmintoloģiskā testēšana.

NFL nodrošina regulāru personāla kvalifikācijas celšanu un piedalās starplaboratoriju salīdzinošajā testēšanā.

EKSPORTA UZRAUDZĪBA

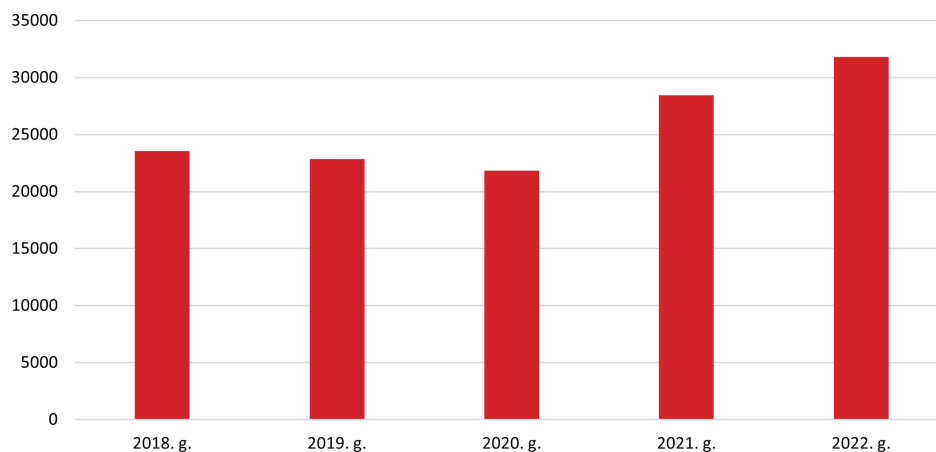
Pārbaudes pirms fitosanitāro sertifikātu izsniegšanas (eksporta pārbaudes) veic, lai pārliecinātos, vai augi un augu produkti atbilst saņēmējvalsts fitosanitārajām prasībām.

2022.gadā izsniegts ievērojami vairāk fitosanitāro sertifikātu, nekā iepriekšējos gados – 31800 sertifikāti uz 129 valstīm.

Valstis, uz kurām 2019.-2022.gadā izsniedz visvairāk fitosanitāro sertifikātu, ir Ķīna, Krievija, Japāna, Baltkrievija, Uzbekistāna, Dienvidkoreja, ASV un Lielbritānija.

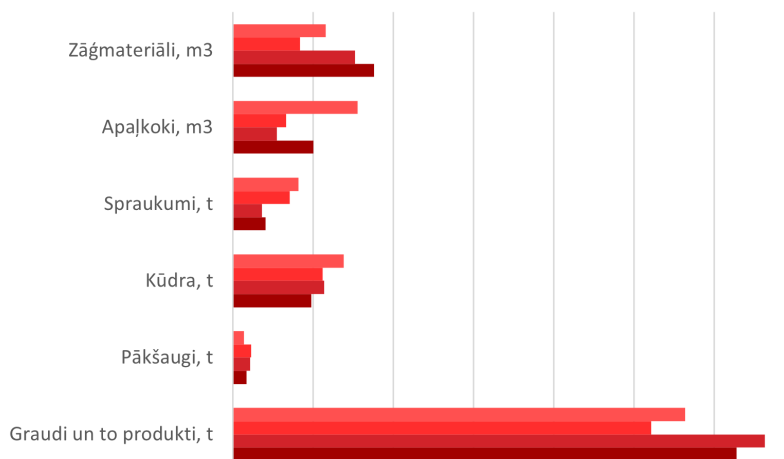
Visvairāk fitosanitāro sertifikātu 2022.gadā izsniegti uz Krieviju - 8360 sertifikāti. Ievērojami palielinājies uz Ķīnu un Baltkrieviju izsniegto fitosanitāro sertifikātu skaits, bet samazinājies uz ASV, Dienvidkoreju, Ukrainu un Japānu izsniegto sertifikātu skaits.

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, par 200 sertifikātiem palielinājies uz Lielbritāniju izsniegto fitosanitāro sertifikātu skaits. Uz Lielbritāniju fitosanitārie sertifikāti tiek izsniegti tikai kopš 2021. gada, pēc Lielbritānijas izstāšanās no Eiropas Savienības un pārejas perioda beigām. Kopējais izsniegto sertifikātu skaits 2020. – 2021.gadā palielinājies.

Izsniegto fitosanitāro sertifikātu skaits 2018. – 2022.gadā

2022. gadā pārbaudīti 2019. – 2022.gada periodā vislielākie eksportam paredzētie kūdras, apaļkoku un sojas spraukumu apjomi. Eksportēto zāgmateriālu un graudu produktu apjomi palielinājušies, salīdzinājumā ar 2021.gadu, bet eksportēto pākšaugu apjoms samazinājies (skat. attēlu).

Ar fitosanitārajiem sertifikātiem eksportēto augu produktu daudzumu 2019. – 2022.gadā

LATVĀŅU IZPLATĪBAS IEROBEŽOŠANAS UZRAUDZĪBA

Reaģējot uz sūdzībām par latvāņu neierobežošanu, veiktas 36 pārbaudes, no kurām 16 gadījumos uzsākts administratīvo pārkāpumu process.

MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻI, UN AUGSNES AUGLĪBAS VEICINĀŠANA

MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻU UN SUBSTRĀTU UZRAUDZĪBA

Saskaņā ar Mēslošanas līdzekļu aprites likumu Latvijā aprītē drīkst atrasties reģistrēti ML un SB, ML un SB, kam ir izsniegta attiecīga atļauja, savstarpēji atzīti (citā ES vai EEZ paziņoti) ML un SB, kā arī uzskaitē pieteikti ML ar marķējumu "EK mēslošanas līdzeklis".

2022. gadā KUVIS tika iekļauti:

- 80 reģistrēti ML un SB;
- 23 ML un SB ar atļaujām;
- 73 atzīti ML un SB;
- 168 ML ar marķējumu „EK mēslošanas līdzeklis”;
- 23 ES mēslošanas līdzekļi ar CE norādi;
- 17 ML un SB ar norādi "Atļauts izmantot bioloģiskajā lauksaimniecībā".

Lai nodrošinātu ML un SB kvalitātes atbilstības pārbaudi, VAAD budžeta ietvaros ņem kontrolparaugus. Pārskata gadā tika paņemti kontrolparaugi 80 ML un SB. Akreditētai laboratorijai testēšanai tika nosūtīts 104 paraugs, jo atsevišķos gadījumos saskaņā ar NA bija jānodrošina ML atkārtota testēšana. Pēc atkārtotās testēšanas kvalitātes vai identifikācijas prasībām neatbilda 22 ML jeb 27% no pārbaudītajiem, kas ir sliktāks rādītājs nekā 2021. gadā, kad kvalitātes vai identifikācijas prasībām neatbilda 13% no pārbaudītajiem ML un SB. Lielāko ML kvalitātes vai identifikācijas prasību neatbilstību sastādīja koksnes pelni.

Lai nodrošinātu, ka aprītē atrodas reģistrēti, ar atļaujām vai savstarpēji atzīti ML un SB, vai uzskaitē pieteikti ML ar marķējumu "EK mēslošanas līdzeklis", kuru tirdzniecība notiek ievērojot NA prasības, tika veiktas 100 aprites vietu pārbaudes, kurās konstatēti divi būtiski pārkāpumi. Salīdzinājumā ar 2021. gadu, kad netika konstatēti būtiski pārkāpumi, situācija ar NA prasību ievērošanu ML un SB tirdzniecībā ir nedaudz pasliktinājusies.

MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻU LIETOŠANAS PĀRBAUDE

Lai pārlicinātos par normatīvo aktu prasību ievērošanu, kas ir vērsta uz lauksaimnieciskās darbības izraisīta ūdens, augsnes un gaisa piesārņojuma samazināšanu, VAAD 2022. gadā veica trīs veidu mēslošanas līdzekļu lietošanas pārbaudes:

- īpaši jutīgajās teritorijās savstarpējās atbilstības pārvaldības prasību ietvaros pie LAD klientiem - 80;
- pārbaudes visā Latvijas teritorijā, pamatojoties uz iedzīvotāju sūdzībām - 22;
- plānotās pārbaudes visā Latvijas teritorijā saimniecībās, kas atlasītas pēc riska kritērijiem, ņemot vērā lauksaimniecības dzīvnieku skaitu - 70.

Veicot pārbaudes pēc iedzīvotājus sūdzībām, sešos gadījumos jeb 27% no pārbaudēm, tika konstatēti būtiski pārkāpumi - mēslošanas līdzekļu izkliešana uz sasalušas un sniegu klātas augsnes, minerālmēsļu un kūtsmēsļu izkliešanu aizlieguma periodā, digestāta neiestādāšanu augsnē.

Salīdzinot ar 2021. gadu, kad būtiski pārkāpumi tika konstatēti 8% no pārbaudēm, var secināt, ka iedzīvotāji pamatoti sūdzas par mēslošanas līdzekļu nepareizu lietošanu.

Savstarpējās atbilstības pārbaudēs īpaši jutīgajās teritorijās trīs būtiski pārkāpumi un, salīdzinot ar 2021. gadu, kad būtiski pārkāpumi netika konstatēti var secināt, kas atsevišķām saimniecībām jāveic skaidrošana par savstarpējās atbilstības prasībām un to ievērošanu.

Veicot plānveida pārbaudes pēc riska kritērijiem atlasītajās saimniecībās visā Latvijas teritorijā, 2022. gadā būtiski pārkāpumi netika konstatēti, bet 2021. gadā konstatēti divi būtiski pārkāpumi. Tas liecina, par to, ka ir uzlabojusies saimniecību izpratne par kūtsmēsļu lietošanas un tās dokumentācijas prasībām un šo prasību ievērošanas uzraudzībai.

AUGŠŅU AGROĶĪMISKĀ IZPĒTE

PĒC KLIENTU PIEPRASĪJUMA

Pārskata periodā AAI pēc klientu pieprasījuma veikta 357 saimniecībās ar kopējo platību 39 318 ha, izanalizējot 9422 augsnes paraugus. Atbilstoši AAI daļas kapacitātei gada laikā bija plānots AAI veikt 30 000 ha. 2022. gadā, iesaistot paraugu ņemšanā VAAD reģionālo nodaļu inspektoros un līgumdarbiniekus, plānotais apjoms pārsniegts par 31 %.

Salīdzinot ar 2021. gadu, ir palielinājusies AAI pieteiktā platība (par 13%), bet pieteikto saimniecību skaits būtiski nav mainījies.

Augšņu agroķīmiskās izpētes apjomu izmaiņas (neiekļaujot AAI reprezentatīvās kopas platības)

Rādītājs	2021. gads	2022. gads	% salīdzinot ar 2021. gadu
AAI apjoms, ha	34779	39318	+11.5%
Saimniecību skaits	354	357	+1%

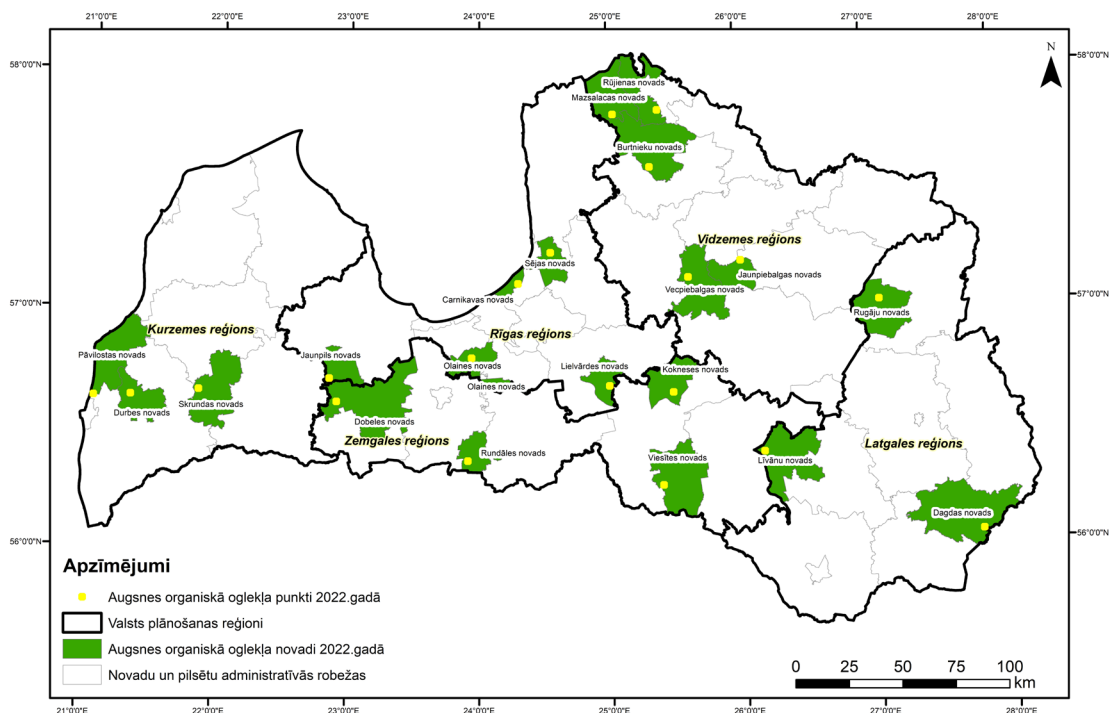
AUGSNEŠ MONITORINGI

AAI REPRESENTATĪVĀ KOPA

Lai iegūtu informāciju par LIZ agroķīmiskajiem rādītājiem dažādos VPR, ņemot vērā saimniekošanas veidu (integrēts vai bioloģisks) un specializāciju (laukkopība, dārzkopība vai lopkopība), VAAD ir piešķirti finanšu līdzekļi AAI veikšanai reprezentatīvā saimniecību izlases kopā. 2022. gadā AAI veikta reprezentatīvās izlases kopā 5087 ha platībā. Kopai atlasītas 86 saimniecības 16 novados: Kurzemes VPR (3): Dienvidkurzemes, Kuldīgas, Tukuma; Latgales VPR (3): Līvānu, Krāslavas, Balvu; Rīgas VPR (2): Olaines, Ādažu; Vidzemes VPR (4): Cēsu, Valmieras, Ogres, Saulkrastu; Zemgales VPR (4): Dobeles, Bauskas, Jēkabpils, Aizkraukles..

Oglekļa monitorings

Paralēli augsnes agroķīmiskajai izpētei reprezentatīvās kopas ietvaros katrā novadā izvēlēts viens lauks, kurā ierīkots oglekļa monitoringa punkts. Monitoringā iegūta informācija par kopējā, organiskā un neorganiskā oglekļa saturu 0-10 cm, 10-20 cm un 20-40 cm slānī dažāda granulometriskā sastāva augsnēs dažādos LIZ izmantošanas veidos: aramzemē, ilggadīgajos stādījumos, zālajos. Iegūtos datus turpmāk izmantos siltumnīcefekta gāzes emisiju aprēķinos.

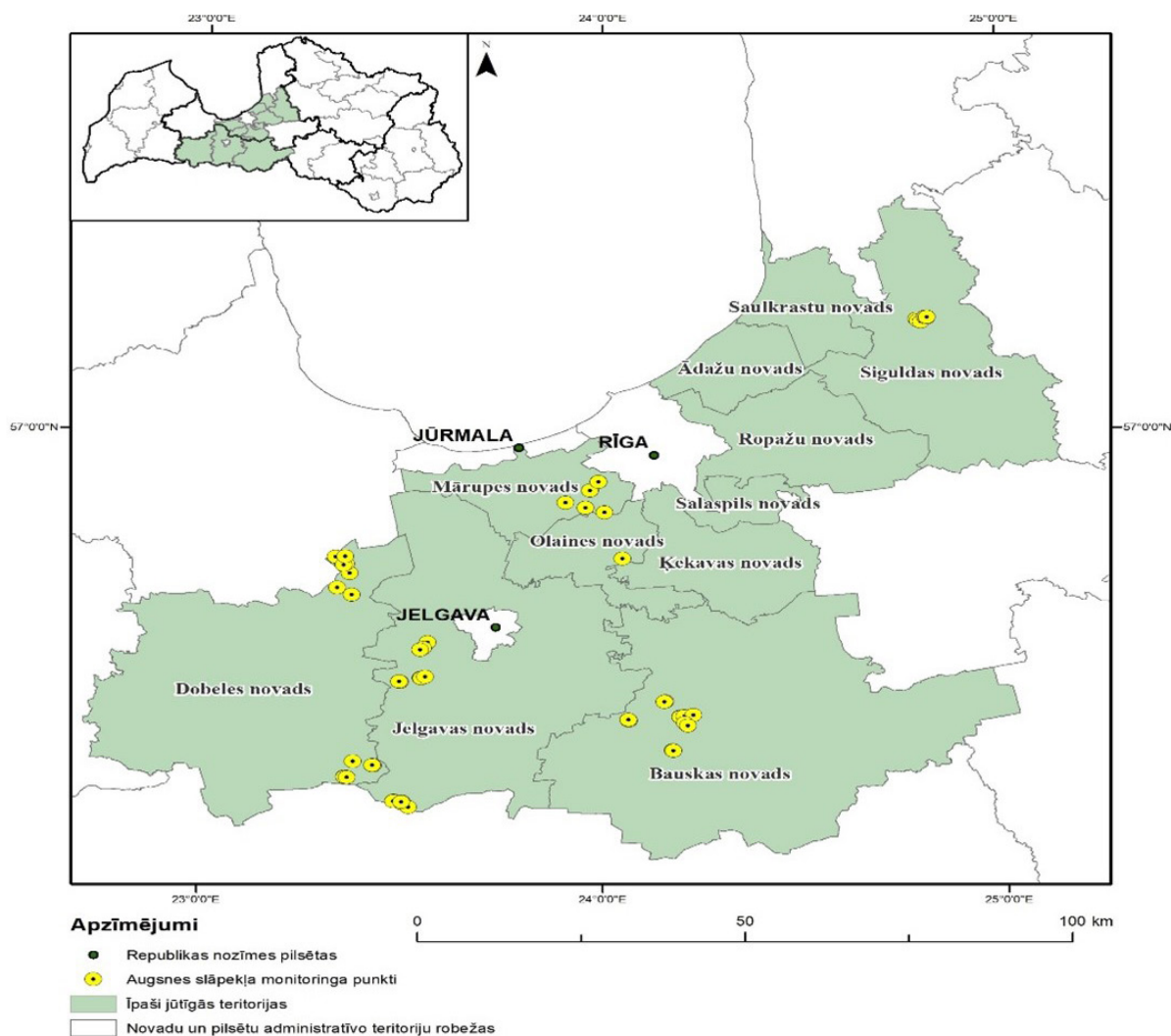

Agroķīmiskās izpētes reprezentatīvās kopas novadi 2022. gadā un oglekļa monitoringa punktu izvietojums

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings

2022. gadā turpinājās augsnes minerālā slāpekļa monitorings 48 laukos īpaši jutīgajās teritorijās.

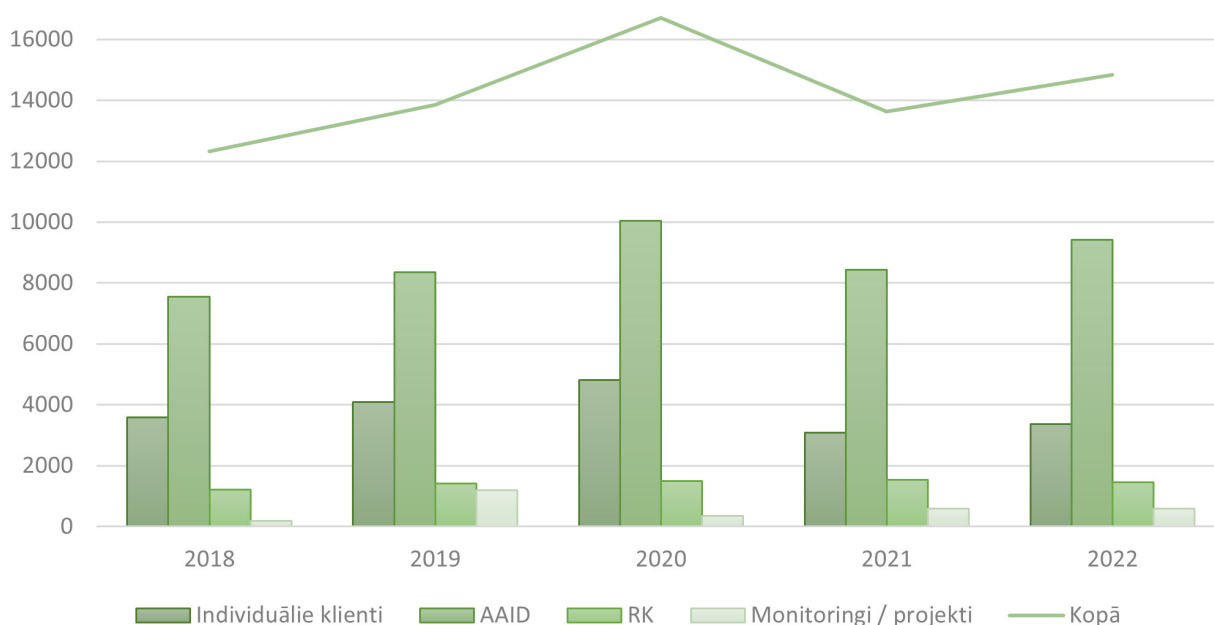
Monitoringa ietvaros pavasarī un rudenī noņemti paraugi trīs augsnes slāņos: 0-30 cm, 30-60 cm un 60-90 cm un analizēts amonija un nitrātu slāpekļa saturs. Iegūtos datus izmantoja slāpekļa papildmēslojuma normu korekcijas rekomendācijām pavasarī, kā arī potenciālā nitrātu piesārņojuma izvērtējumam rudenī.

AGROĶĪMIJAS LABORATORIJA

Agroķīmijas laboratorija ir akreditēta saskaņā ar starptautisko akreditācijas standartu ISO 17025:2017 augsnes jomā. Laboratorija ir GLOSOLAN (Global soil laboratory network) un EUROSOLAN (Eurasian soil laboratory network) dalībnieks. Tā veic AAI pakalpojuma, AAI reprezentatīvās kopas, oglekļa un augsnes minerālā slāpekļa monitoringa paraugu testēšanu, kā arī sniedz ārpakalpojumus, veicot augsnes analīzes līgumu ietvaros ar zinātniskām iestādēm, kā arī individuālo klientu iesniegtiem paraugiem. Kopā 2022. gadā analīzes ir veiktas 14835 paraugiem.

2022.gadā, salīdzinot ar 2021.gadu, analizēto augsnes paraugu skaits palielinājies par 8%, ko veido gan AAI paraugu palielinājums (9%), gan individuālo klientu iesniegto paraugu palielinājums (11%).

Lielāko analizēto paraugu īpatsvaru veido AAI pakalpojuma (64%) un individuālo klientu (22%) paraugi. AAI reprezentatīvās kopas paraugi ir 10%, bet minerālā slāpekļa, oglekļa monitoringi un projekta paraugi (Norvēģijas finanšu instrumenta projekts "Ilgtspējīgas augsnes resursu pārvaldības uzlabošana lauksaimniecībā") veido 4% no kopējā skaita.

Ņemot vērā mazo pieprasījumu pēc mēslošanas līdzekļu analīzēm, tika izbeigta pakalpojuma sniegšana "Mēslošanas līdzekļa un substrāta analīze laboratorijā".

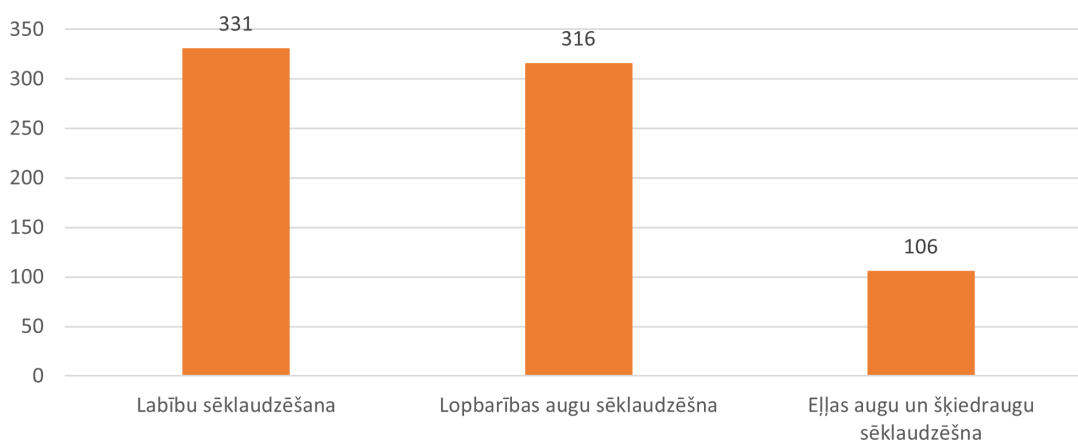
Pārskata gadā iegādātas laboratorijas iekārtas un aprīkojums – paraugu žāvēšanas rati un ledusskapis augsnes minerālā slāpekļa testēšanas nodrošināšanai. Iegādāts arī induktīvi saistītās plazmas optiskās emisijas spektrometrs, ar kura palīdzību turpmāk tiks nodrošināta ātrāka un efektīvāka augsnes paraugu testēšana.

Lai apliecinātu laboratorijas kompetenci un nodrošinātu darbu atbilstoši starptautiskiem standartiem, laboratorija turpināja piedalīties starplaboratoriju salīdzinošās testēšanas programmā augsnes paraugiem, veicot augsnes paraugu rezultātu salīdzināšanu ar Nīderlandes Vāgeningenes Universitāti WEPAL ietvaros.

SĒKLU UN ŠĶIRŅU APRITES UZRAUDZĪBA

Sēklaudzētāju un sēklu tirgotāju reģistrā 2022. gada 31. decembrī ir reģistrētas 479 personas, tikai par 4 personām vairāk, kā 2021. gadā, taču neskatoties uz to, ir pieņemti 34 lēmumi, no kuriem 17 ir par iekļaušanu reģistrā un 13 par svītrosānu no reģistra un 4 par izmaiņām reģistrā.

Labību sēkludzēšana ir visbiežāk sastopamais darbības veids, ar ko nodarbojas reģistrā esošās personas. No reģistrā esošajām personām, 2022. gadā 331 persona ir reģistrēta, kā Labību sēkludzētājs, 316 – kā lopbarības augu sēkludzētājs un 106 – eļļas augu un šķiedraugu sēkludzētāji.

Sēkludzētāju un sēklu tirgotāju reģistrā reģistrēto personu darbības veidi

KUVIS dārzeņu šķirņu kolekcionāru reģistrā 2022. gadā pievienojās viens kolekcionārs. Gada beigās ir reģistrēta 21 persona, no reģistra nav izslēgta neviena persona.

Dārzeņu šķirņu kolekcionāru reģistrā iekļauto lielākā daļa (17 personas) nodarbojas ar tomātu šķirņu kolekcionēšanu. Taču reģistrējas arī ķirbju, kabaču, biešu, gurķu, pupiņu, zirņu, kāpostu, paprikas, meloņu, arbūzu, baklažānu, salātu un ķiploku šķirņu kolekcionāri.

Izsniegtas 1551 individuālās atļaujas izmantot konvencionālas izcelsmes sēklas materiālu bioloģiskajā lauksaimniecībā, kas ir par 9% vairāk nekā pagājušajā gadā.

Nedaudz samazinājies bioloģiskās izcelsmes sēklas materiāla piedāvājums. Bioloģiskā lauksaimniecības šķirņu sēklu uzskaites datu bāzē iekļauta informācija par 60 bioloģiskās izcelsmes sēklu partijām, kas ir par 16 partijām mazāk kā pērn. Informāciju par pieejamo bioloģiskās lauksaimniecības sēklas un veģetatīvo pavairošanas materiālu snieguši 17 sēkludzētāju vai sēklu izplatīšanas uzņēmumi.

Sēklu sertifikācijas procesa ietvaros VAAD sēklu kontroles inspektori sēklaudzēšanas lauku apskates veikuši 20729 ha platībā, līdz ar to jau otro gadu pēc kārtas sēklaudzēšanas platības ir virs 20000 ha, tikai par nepilniem 40 ha mazāk kā pērn.

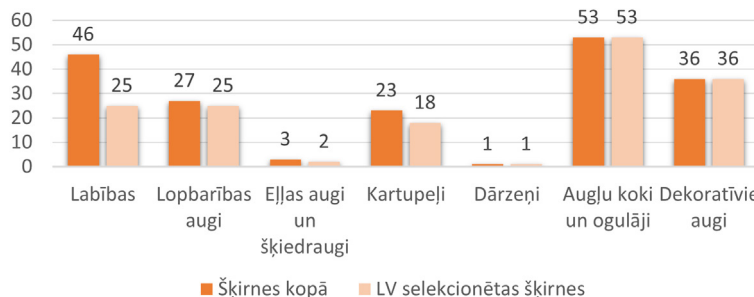
Šķirnes identitātes un tīrības novērtēšana sēklu sertifikācijas procesa atbilstības pārbaudei 2022. gadā lauka pēcpārbaudes kontrollauciņos veikta 644 partijām. Kopumā ir pārbaudīti 1339 lauciņi - 417 vasarāju labībām, 90 citiem vasarājiem, 432 ziemājiem un 256 daudzgadīgiem zālaugiem.

SELEKCIONĀRU TIESĪBAS UN LATVIJAS AUGU ŠĶIRŅU KATALOGA VEIDOŠANA

VAAD kārtoti un uztur KUVIS Latvijas aizsargāto augu šķirņu valsts reģistru.

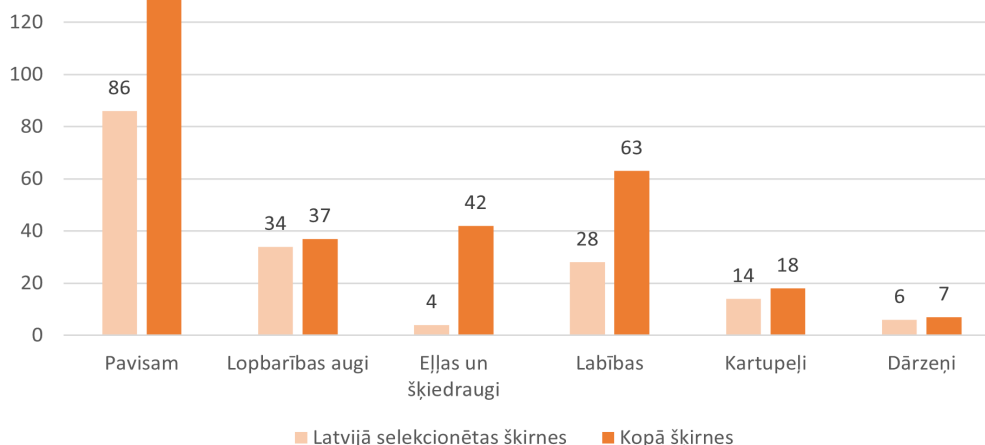
Latvijas aizsargāto augu šķirņu valsts reģistrā iekļauto šķirņu skaits 2022. gada 31. decembrī bija 189 šķirnes, tai skaitā:

- 46 labību,
- 27 lopbarības augu,
- 23 kartupeļu,
- 3 eļļas augu un šķiedraugu,
- 53 augļkoku un ogulāju,
- 36 dekoratīvo augu,
- Viena dārzenū.

Latvijas aizsargāto augu šķirņu reģistrā esošās šķirnes pēc sugām

2022. gada beigās Latvijas augu šķirņu katalogā pavisam bija 167 šķirnes, tai skaitā Latvijā selekcionētas 86 šķirnes. Iepriekšējā gadā bija 167 šķirnes, no kurām 84 ir selekcionētas Latvijā.

Latvijas augu šķirņu katalogā esošo šķirņu sugu īpatsvars

NACIONĀLĀ SĒKLU KONTROLES LABORATORIJA (NSKL)

NSKL piedalās ISTA dalībvalstu laboratoriju visos profesionalitātes pārbaudes programmas ciklos (atkarībā no to akreditācijas jomas). Ik gadu tiek organizētas trīs šādas pārbaudes dažādām analīzēm dažādu sugu sēklām.

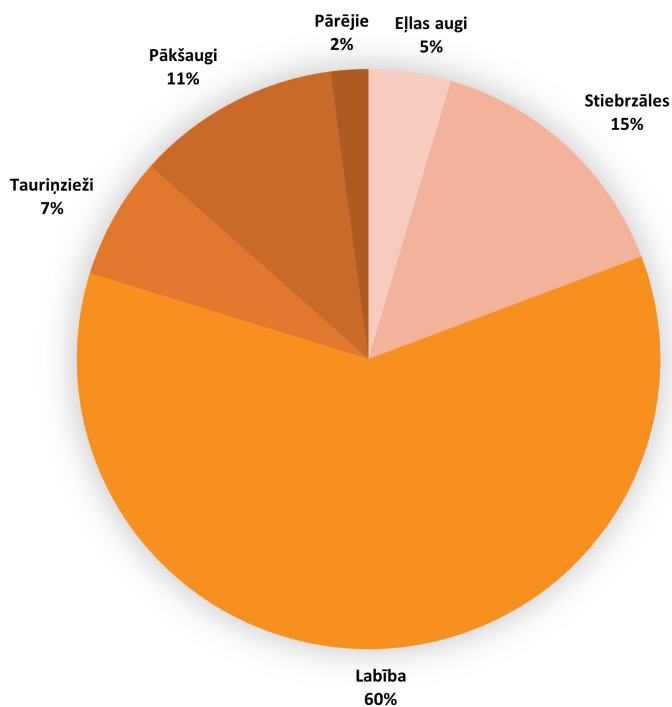
2022.gadā saņemtie ISTA galīgie vērtējumi šādām profesionalitātes pārbaudēm:

- Soja (*Glycine max*), cikls 22-1, vērtējums - "A" par par dīgtspējas analīzēm;
- Spināti (*Spinacia oleracea*), cikls 22-1, vērtējums - "A" par visām analīzēm;
- Ganību airene (*Lolium perenne*), cikls 22-2, vērtējums - "A" par visām analīzēm;
- Saņemtie ISTA profesionalitātes pārbaudžu rezultāti liecina par augstu NSKL ekspertu profesionalitāti.

NSKL un VAAD reģionālo nodaļu laboratorijās veiktās analīzes

2022. gadā sēklu kvalitāte pārbaudīta 6036 paraugiem, no tiem NSKL pārbaudīti 3136 paraugi, Vidzemes reģionālās nodaļas Valmieras laboratorijā – 1824 paraugi, Zemgales reģionālās nodaļas Bauskas laboratorijā – 1076 paraugi.

Liela daļa ir klientu iesūtītie paraugi sēklu kvalitātes pārbaudei, bet 2580 jeb 43% paraugu iesniegti sēklu sertifikācijai (no sertifikācijai paredzētajām partijām un sēklu partiju atkārtotai pārbaudei tirdzniecības gadījumā).

Salīdzinot ar 2021. gadu, kopējais paraugu skaits samazinājies par 8%, bet sertifikācijai iesniegto paraugu skaits samazinājies par 18%. Visvairāk sertifikācijai ir iesniegti labību un stiebrzāļu sēklu paraugi.

AUGU AIZSARDZĪBA

AAL REĢISTRĀCIJA

2022. gadā Latvijā reģistrēto AAL sarakstā iekļauti 46 jauni AAL, tajā skaitā:

- 43 ķīmiskie,
- viens dzīvo organismu saturošs;
- divi mikroorganismus saturoši.

Izsniegtas piecas AAL paralēlās tirdzniecības atļaujas.

Anulēti 4 AAL un divas AAL paralēlās tirdzniecības atļaujas.

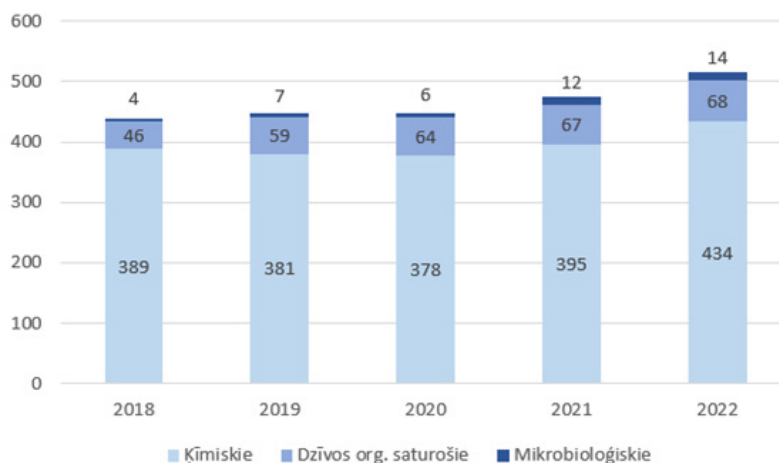
Pieņemti 222 lēmumi par izmaiņām reģistrētu AAL dokumentācijā - mainīts reģistrācijas īpašnieks, iepakojuma lielums, formulācijas sastāvs un citas izmaiņas dokumentācijā.

Pieņemti lēmumi par vienpadsmit AAL reģistrācijas atjaunošanu pēc to sastāvā esošās darbīgās vielas apstiprinājuma atjaunošanas ES reģistrēto darbīgo vielu sarakstā.

Kopumā uz 2022. gada 31. decembri AAL reģistrā bija 516 AAL, no tiem 434 ķīmiskais, četrpadsmit mikrobioloģiskie un 68 dzīvus organismus saturošie AAL.

Reģistrā iekļauti 215 herbicīdi (50% no ķīmiskajiem AAL), 115 fungicīdi (26%), 30 insekticīdi (7%), 20 kodnes (5%), 38 augu augšanas regulatori (8%), 16 cita lietojuma preparāti (4%) (repelenti, rodenticīdi, desikanti, limacīdi, dezinfekcijas līdzekļi). Kopumā saistībā ar jaunu AAL reģistrāciju, jau esošo pārreģistrāciju un lēmumiem par izmaiņām dokumentācijā izvērtēti un apstiprināti 152 AAL marķējumu teksti. Aktuālais Latvijā reģistrēto AAL saraksts pieejams [VAAD tīmekļvietnē](#).

Reģistrēto AAL skaita dinamika 2018. - 2022. gadā

Lai gan reģistrēto AAL skaits pēdējos gados pieaudzis, vairumā gadījumu reģistrācijas pieteicēji iesniedz pieteikumus tādu AAL reģistrācijai, kuri paredzēti graudaugiem, rapsim un kartupeļiem. Joprojām trūkst AAL dārzeņiem un citiem mazajiem lietojumiem - AAL lietošanai augiem un augu produktiem, kurus valstī audzē nelielās platībās vai audzē lielās platībās, bet kaitīgais organisms nerada kaitējumu katru gadu vai arī kaitējums netiek nodarīts visā audzējamā platībā.

2022. gadā sagatavoti 39 novērtējumi atļauju izsniegšanai AAL lietošanai, t.sk. 17 neregistrētu AAL novērtējumi, 7 novērtējumi AAL demonstrācijas izmēģinājumiem un 5 novērtējumi jau reģistrētu AAL mazo lietojumu atļaujām, desmit atļaujas AAL paralēlajai tirdzniecībai.

Pārskata periodā VAAD turpināja sadarbību ar Latvijas dārzeņu audzētājiem un augļkopjiem. Izsniegtas sešas atļaujas neregistrēta AAL izplatīšanai un lietošanai, kā arī četras atļaujas reģistrēta AAL lietošanas jomas paplašinājumam.

2022. gadā izsniegti sertifikāti AAL reģistrācijai paredzēto efektivitātes pārbaudes izmēģinājumu veikšanai:

- SIA "Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs" – trīs sertifikāti (5 izmēģinājumu veidi);
- SIA "AgroLab Baltic" – divi sertifikāti (6 izmēģinājumu veidi);
- SIA "Bayer", Bayer CropScience nodaļa- divi sertifikāti (3 izmēģinājumu veidi).

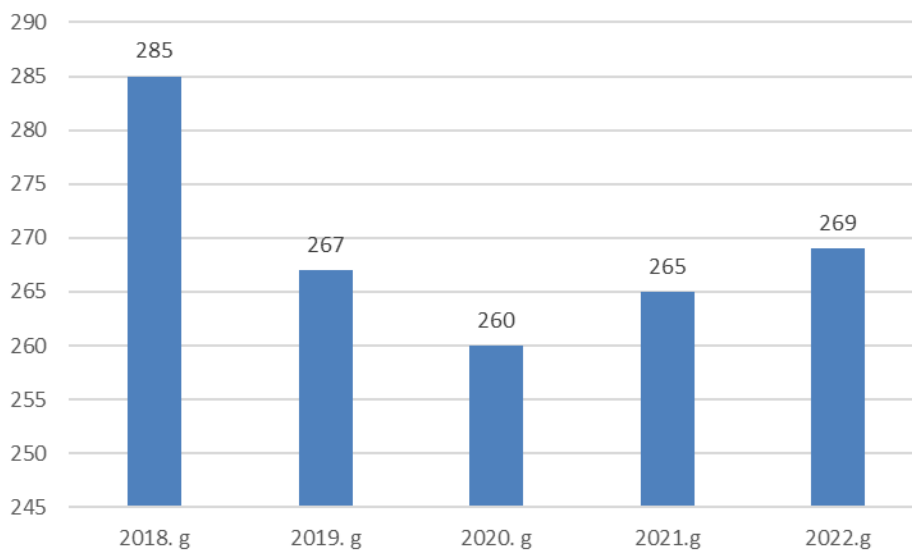
VAAD turpina darbu reģionālā (Ziemeļu zonas) un ES līmeņa sadarbības aktivitātēs. Zonālā sadarbība dod iespēju optimāli izmantot valstu rīcībā esošos cilvēkresursus, koordinējot saņemto AAL reģistrācijas pieteikumu izskatīšanu un deleģējot ziņotājvalstis sagatavot AAL novērtējuma ziņojumus visu dalībvalstu vārdā. Vienlaikus tiek nodrošināta riska novērtējumu harmonizācija un kvalitāte, jo novērtējuma ziņojumu gatavošanā un izskatīšanā ir iesaistīti vairāku valstu eksperti.

Papildus AAL reģistrācijas aktivitātēm Latvija iesaistīta ES mēroga programmā Eiropā reģistrētu darbīgo vielu atkārtotai iekļaušanai ES apstiprināto darbīgo vielu sarakstā pēc to apstiprināšanas termiņa beigām. Pārskata gadā Latvija pabeidza darbīgās vielas kvarca smiltis riska ziņojuma novērtējumu un darbīgās vielas metrafenons endokrīnās sistēmas grāvējvielu novērtējumu, uzsāka darbīgās vielas zoksamīds maksimālo atlieku līmeņu novērtēšanu un sagatavoja importa tolerances novērtējumu, uzsāka darbīgās vielas pirofenons riska ziņojuma novērtējumu, sagatavoja atbildes uz Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādes komentāriem par darbīgās vielas nikosulfurons riska ziņojuma novērtējumu. Pārskata gadā Latvija piedalījās deviņās vadības grupas telekonferencēs un 17 ekspertu telekonferencēs.

AAL UZRAUDZĪBA

VAAD komersantiem, kas tirgo AAL, izsniedz speciālās atļaujas (licences) AAL uzglabāšanai un izplatīšanai. Pārskata periodā kopā pieņemti 29 lēmumi. Pamatojoties uz personu iesniegumiem, veiktas 16 komersantu telpu atbilstības novērtēšanas (viena vieta pārbaudīta divas reizes), kā rezultātā 14 komersantiem izsniegta speciālās atļaujas (licences), bet viena speciālā atļauja (licence) netika izsniegta. Pieņemti 11 lēmumi par speciālās atļaujas (licences) anulēšanu un trīs lēmumi par pārreģistrēšanu.

Licencēto AAL izplatīšanas vietu skaita dinamika 2018. - 2022. gadā

VAAD inspektori 2022. gadā AAL izplatīšanas vietās noņēma 97 paraugus AAL, kuriem beidzies derīguma termiņš. No komersantiem tika saņemti iesniegumi ar lūgumu pagarināt izplatīšanas derīguma termiņu par 80 AAL.

VAAD veicis 35 AAL marķējuma teksta pārbaudi, rezultātā astoņiem AAL konstatētas 19 maznozīmīgas neatbilstības apstiprinātajam marķējuma teksta paraugam, kuras jānovērš, ievēdot Latvijā nākošās AAL partijas.

2022. gadā tika paņemti 15 AAL kontroles paraugi kvalitātes laboratoriskajai testēšanai, no kuriem 5 ir nodoti testēšanai/pārbaudei ārzemju laboratorijā. Visi 2022. gada 15 AAL paraugi ir atbilstoši.

Kopā izplatīšanas vietās veiktas 257 pārbaudes, kuru laikā par AAL izplatīšanas jomas normatīvo aktu prasību neievērošanu:

- ierosinātas 26 AP lietas (15 personām), t.sk., 2 lietas (1 personai) izbeigtas;
- kopā 24 AP lietas (14 personām), kurās piemērots sods, konstatēti 33 pārkāpumi.

Galvenie būtiskie pārkāpumi:

- izplatīts AAL bez VAAD speciālās atļaujas (licences) – 10 gadījumi;
- izplatīts AAL, kas nav reģistrēts LR AAL reģistrā - 11 gadījumi;

- AAL nav kvalitāti apliecinoša dokumenta – viens gadījums;
- pēc AAL ieviešanas valstī dienestā nav iesniegts kvalitātes sertifikāts - viens gadījums;
- veikta neprecīza uzskaitē par AAL - trīs gadījumi;
- AAL, kuram beidzies derīguma termiņš, neglabājas ar uzrakstu - pārdot aizliegts - viens gadījums
- AAL izplatīts pēc derīguma termiņa beigām - divi gadījumi;
- izplatīšanas vietā, nav personas ar atbilstošu apliecību – viens gadījums;
- AAL pārdots personai bez atbilstošas apliecības - viens gadījums;
- izplatīts AAL ar neatbilstošu marķējuma tekstu – viens gadījums;
- AAL marķējuma labojums veikts bez VAAD saskaņojuma - viens gadījums

AUGU AIZSARDZĪBAS APMĀCĪBAS

VAAD nodrošinājis augu aizsardzības jomas apmācību sistēmas darbību, pieņēmis pārbaudījumus un izsniedzis apliecības 2126 personām, kā arī veicis piecu apmācību veicēju uzraudzības.

AAL LIETOŠANAS UZRAUDZĪBA

Kopumā 2022. gadā veiktas 1284 AAL lietošanas uzraudzības pārbaudes, atlasot saimniecības pēc riska kritērijiem, analizējot, kādus kultūraugus audzē, cik lielās platībās, vai iepriekš izdarīti pārkāpumi u.tml., kā arī saņemot operatīvu informāciju par iespējamo pārkāpumu.

2022. gadā AAL lietošanas normatīvo aktu prasību ievērošanas pārbaudēs kopā ir konstatētas 82 būtiskas un 10 maznozīmīgas neatbilstības. Par konstatētajām būtiskajām neatbilstībām tika uzsākti 64 administratīvā pārkāpuma procesi, kā rezultātā 61 pārkāpuma lietā ir pieņemti lēmumi par naudas soda piemērošanu. Vienā gadījumā ir izteikts brīdinājums un divos gadījumos ir pieņemts lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu.

Galvenie būtiskie pārkāpumi:

- visvairāk pārkāpumu konstatēti par AAL lietošanu, neievērojot normatīvajos aktos minētās prasības par ūdensobjektu aizsargjoslām - 20 gadījumi;
- nav veikta iegādāto un/vai izlietoto AAL uzskaites vai uzskaitē ir neprecīza – 16 gadījumi;
- Latvijas Republikā neregistrēta AAL lietošana - 15 gadījumi;
- AAL lieto neievērojot norādes AAL marķējumā – kopā 12 gadījumi, kur četros gadījumos AAL lieto ne tam mērķim un ne pret tiem kaitīgajiem organismiem, kas minēts AAL marķējumā (neregistrēts AAL lietojums), vēl četros gadījumos nav ievērotas AAL marķējumā noteiktās prasības līdz ūdenstilpnēm, divos gadījumos AAL lieto, neievērojot AAL marķējumā norādītās devas, un vēl divos

gadījumos AAL tiek lietoti neievērojot AAL marķējumā noteikto aizsargjoslu līdz blakus laukam;

- Personai nav profesionālā 2.reģistrācijas klases lietotāja apliecība darbam ar AAL – pieci gadījumi;
- AAL lietošana, neievērojot normatīvajos aktos noteikto vēja ātrumu – pieci gadījumi, kur divos gadījumos AAL vēja ietekmē nonācis uz blakus lauka;
- Strādājot ar AAL, nav sekots līdz smidzinātāja darba kvalitātei, kā arī preparāta izlietojumam, kā rezultātā AAL nonācis uz blakus lauka – trīs gadījumi;
- Reģistrācijas žurnāls par iegādātajiem un izlietotajiem AAL netiek glabāts vismaz 3 gadus – trīs gadījumi;
- AAL lietošanai izmanto normatīvajiem aktiem neatbilstošu AAL lietošanas iekārtu – divos gadījumos.

AAL lietošanas pārbažu laikā paņemti 183 augu un/vai augu produktu paraugi AAL atliekvielu klātbūtnes konstatēšanai. Izvērtējot saņemtos paraugu analīžu rezultātus, ka 44 paraugu analīzes norādījušas uz neatbilstību, kā rezultātā ir pierādīts pārkāpums un ir uzsākti 37 administratīvā pārkāpuma procesi.

Monitoringa ietvaros VAAD paņēmis 93 graudaugu un rapša paraugus ražas vākšanas laikā AAL darbīgās viela glifosāta atliekvielu noteikšanai. Izvērtējot testēšanas rezultātus augu un augu produktu paraugu AAL darbīgās vielas glifosāts atliekvielu noteikšanai, neatbilstības netika konstatētas.

2022. gadā Integrētās augu audzēšanas normatīvo aktu prasības pārbaudītas pie 529 audzētājiem, pārbaudot 2304 kultūraugu laukus ar 537 pārbaudes aktiem. Uzraudzības nolūkā paņemti 35 augu un augu produktu paraugi.

KULTŪRAUGIEM KAITĪGO NEKARANTĪNAS ORGANISMU MONITORINGS UN PROGNOZĒŠANA

VAAD kultūraugiem kaitīgo nekarantīnas organismu monitoringā 2022. gadā bija nodarbināti septiņi speciālisti. Monitoringa veikšanai izstrādāta un ieviesta mobilā lietotne, lauku monitorings tiek veikts, izmantojot planšetes.

Monitoringa rezultāti 2022. gadā:

- kaitīgo organismu konstatēšanai novērojumos iekļauti 36 kultūraugi;
- visā Latvijas teritorijā pavisam 3862 novērojumi;
- novērojumos konstatētas 174 kaitīgo organismu sugas vai to grupas (piemēram, tripši, laputis, spradži, kraupis, miltrasas, dažādas lapu plankumainības, sakņu puves u.tml.).